

Kıbrıs Türklerinin Bağımsızlık Mücadelesinde Bir Dönüm Noktası “28 Kasım 1948 Mitingi”¹

*

Güngör Toplu*

* Okutman, Selçuk Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, Selçuklu / Konya/ Türkiye
E-Posta: gtoplu@selcuk.edu.tr

Öz

Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'ı İngiltere'ye devretmesinden sonra Kıbrıs Türkleri ile Rum halkının ilişkilerini belirleyen en önemli olay, Kıbrıs Rumlarının “ Enosis” mücadelesi olmuştur. Rumların ilhak taleplerine karşılık Kıbrıs Türkleri 28 Kasım 1948 de Selimiye (Ayasofya) meydanında miting yapmaya karar vermişlerdir. Kıbrıs Türk Toplumunun bağımsızlık mücadelesinde önemli bir gün olan 28 Kasım Mitingi'ne yaklaşık on beş bin Türk katılmıştır. İlhak aleyhine düzenlenen bu büyük miting başarılı olmuş, böylece Kıbrıs Türkü sesini ve ilhak karşısındaki endişelerini bütün Dünya'ya ve özellikle Anavatan Türkiye'ye duyurmuştur. Anavatan Türkiye 1878'den beri Kıbrıs Türkü'nü unutmamış, Ancak Kıbrıs'ta düzenlenen bu mitingle başta Üniversite gençliği olmak üzere Anavatan basını ve akademik çevreler Kıbrıs'ta yaşananlara kayıtsız kalmamıştır. Bazı gazeteler muhabirlerini Kıbrıs'a göndererek kendi kalemlerinden okurlarına Kıbrıs'ta yaşananları aktarmışlardır. Bu çalışmada, Lefkoşa'daki Selimiye Mitingi ile Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhak ve muhtariyetin reddedilmesi günü olarak Kıbrıs Türk tarihinde önemli bir yere sahip olan 28 Kasım 1948 Mitingi incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler:Kıbrıs, Kıbrıs Türkleri, Türkiye, Enosis

¹ Bu makale 2013 International Conference on Education, Psychology and Society (ICEPAS) July 26-28, 2013 – Bangkok, Thailand'da sunulan “A Turning Point of Turkish Cypriots' Fighting for Freedom: “The Public Demonstration of November, 28 1948” adlı bildirinin gözden geçirilerek yayımlanan hâlidir.

A Turning Point of Turkish Cypriots' Fighting for Freedom: "The Public Demonstration of November, 28 1948"

*

Abstract

After the Ottoman Empire handed Cyprus to England, the basic determinative of the relationships between Turkish Cypriots and Greek Cypriots was the "Enosis" struggle of Greek Cypriots. Turkish Cypriots decided to hold a public demonstration on November, 28 1948 in Selimiye (Ayasofya) square as a reaction to Greek Cypriots' demand for annexation. Approximately fifteen thousand Turks attended to the Public Demonstration of November, 28 1948, one of the important days in the fight for freedom of Turkish Cypriots. This public demonstration against the annexation proved successful, so that Turkish Cypriots made their voices heard to the whole world and especially to the homeland Turkey. The homeland Turkey hasn't forgotten Turkish Cypriots since 1878 and with this public demonstration, Turkish press, academics and especially the university youth didn't remain indifferent to the events in Cyprus. Some newspapers sent their reporters to Cyprus in order to convey what was lived in their own voices to the readers. This study examines November, 28 1948 as a day of much importance, The Selimiye Public Demonstration held in Lefkosia and the non-acceptance day of the autonomy and annexation of Cyprus to Greece.

Key words: Cyprus, Turkish Cypriots, Turkey, Enosis

Giriş

Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'ı İngiltere'ye devretmesinden sonra Kıbrıs Türkleri ile Rum halkının ilişkilerini belirleyen en önemli etken, Kıbrıs Rumlarının “Enosis”(Adayı Yunanistan'a ilhak ettirme) mücadelesi olmuştur. Çünkü Rumlar, İngiltere'nin Ege adaları gibi Kıbrıs'ı da Yunanistan'a vereceğine inanmaktaydılar. Bu nedenle Kıbrıs Türkü hem İngiliz sömürgesi hem de Yunan emelleriyle uğraşmak ve aynı zamanda kimliğini korumak zorunda kalmıştı. Ada'nın İngiliz hâkimiyeti altında bulunduğu yıllarda Kıbrıs Türkü Anavatan'dan ayrı kalmıştı.

Rumlar daha 1931'de Enosis için isyan bayrağını açmışlar, toplantı yaparak yürüyüşe geçmişler, Vali konağını yakmışlardı. İngilizler bu ayaklanmayı kuvvet kullanarak bastırmış, Ada'da sıkıyönetim ilan etmişti. Bu dönemde Kıbrıslı Rumlar Enosis gayesiyle İngiliz yönetimine karşı daima başkaldırırken, Türkler İngiliz İdaresine karşı asilik yapmamış, gösteri ve mitinglerden de kaçınmışlardır.

28 Şubat 1947'de ise Kıbrıs Türklerinin tepkisini çekecek bir başka gelişme olmuştur (İsmail, 2000, s.316). Yunan Parlamentosu, Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakının, Yunan milleti ile hükûmetinin ulusal isteğini teşkil ettiğine ve bunu İngiltere hükûmetine bildirmek için Yunan hükûmetinin yetkili kılındığına” ilişkin bir kararı alkışlarla ve oy birliği ile onaylamıştır (Ateş, 5 Mart 1947, s.1).

Kıbrıs Valisi Lord Winster'ın istifası üzerine Rumlar ada çapında siyasi miting tertipleyerek ilhak taleplerini tekrarlamışlardır. Bunun üzerine KATAK (Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu) ve Kıbrıs Millî Türk Halk Partisi'nin birleşmesiyle kurulan Millî Türk Birliği hareketsiz kalmanın doğru olmayacağına inanarak, Türklere ait kurum ve kulüpleri toplantıya davet etmiş, yapılan toplantıda da 28 Kasım 1948'de Selimiye (o günkü adıyla Ayasofya) meydanında toplantı yapılmasına ittifakla karar verilmiştir (Küçük, 2000, s.52).

28 Kasım 1948 Mitingi

Mitingin düzenlenmesinin başlıca nedeni “Enosis” fikrine ve davranışlarına karşı duyulan tepkiydi. Kıbrıs Rumlarının Adanın

Yunanistan ile birleşme taleplerine karşı Kıbrıs Türk Milliyetçiliği oluşmaya başlamıştı (Angelos, 2003,s.73). Bunun temel nedenleri de Kıbrıs Rumlarının milliyetçiliği, Türkler ve Rumlar arasında geçmişte yaşananlar ve “Girit Sendromu” (Kızılyürek, 2002, s.231) diyebiliriz. Çünkü Girit Yunanistan tarafından ilhak edildikten sonra burada yaşananlar, Girit’teki Türklerin çektikleri sıkıntılar ve Kıbrıs ile o zamanki Girit meselesi arasındaki büyük benzerlikler görülmesi ve Kıbrıslı Rumların Ada’yı Yunanistan’a ilhak ettirme çabaları Kıbrıs Türklerini mücadeleye ve birlik ve beraberlik içinde hareket etmeye sevk ediyordu.

Miting öncesi Temmuz 1948’de CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) Çorum Milletvekili Hasene Ilgaz, ve Yazar İffet Halim Oruz’un içinde yer aldığı Türkiye’de oluşturulan Öğretmenler Heyeti Kıbrıs’ı ziyaret etmiştir. Ziyaret sonrası Türkiye’ye dönen bu heyet Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından kabul edilmiştir. Heyet; Kıbrıs adası ile ilgili gözlemlerini, Kıbrıs Türklerinin Anavatana bağlılığını iletmişlerdir (Kadın, 23 Ağustos 1948, s.1). Kasım 1948’de ise bir Kıbrıs Türk Heyeti Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’yü ziyaret edip, ilhak faaliyetleri hakkında bilgi vermişlerdir. Böylece Kıbrıs Türklerinin bu tepkilerine Türkiye de katılıyor, Türk basını ve kamuoyu Kıbrıs meselesine ilgi duyuyordu. Tepkiler Kıbrıs’ın Yunanistan’a ilhakı yolundaki faaliyetlerin hoş görülmediği, Adada Türklerin de yaşadığı, İngiliz yönetimi sona erecekse, Kıbrıs’ın Türkiye’ye iadesinin gerektiği yönünde ortaya konuluyordu.

Miting hazırlıklarına başlandı. Tüm köylere ve kasabalara, miting günü bildirilerek o günde Rumların Enosis taleplerine karşı bir miting düzenleneceği haberleri gönderildi. Günler öncesinde Kıbrıs Türk basınında da Miting ile ilgili neşriyat yapılarak Kıbrıs Türkleri miting için organize edildi (Halkın Sesi, 23 Kasım 1948, s.1; 26 Kasım 1948, s.1). Mitingin başarısını sağlamak için gizlice sürdürülen hazırlıklar sadece Mitingden birkaç gün önce gazetelerden yapılan çağrıyla Kıbrıs Türk halkına duyuruldu (Mopalar, 2002, s.343). Hür Söz gazetesinin neşrettiği aşğıdaki yazı bu bakımdan önemlidir:

“28 Kasım Miting Günüdür. Kıbrıs’ı seviyor ve burasını bir vatan parçası olarak tanıyorsan, iki menhus (uğursuz, talihsiz) düşünceyi İlhak ve Muhtariyeti reddetmek için, Pazar günü saat 11’de Lefkoşa’da Selimiye (Ayasofya) Meydanında yapılacak mitingde sen de bulun.

O gün, bütün bir cihana Kıbrıs'taki Türk varlığının canlılığı gösterilecektir. Bizi ölü bilenler, varlık ve canlılığımız karşısında o gün hayrete düşeceklerdir. 28 Kasım Pazar gününü unutma! Lefkoşa Ayasofya (Selimiye) meydanına sabah saat 11'de sen de koş ve müşterek milli davamıza karşı olan bağlılığımı ispat et.” (Hür Söz, 26 Kasım 1948, s.2).

28 Kasım sabahı erken saatlerde Lefkoşa'nın Türk mahallelerinde âdeta bayram günlerini andıran bir kaynaşma göze çarpıyordu (Hür Söz, 30 Kasım 1948, s.1). Hikmet Afif Mopalar, *Kıbrıs Güncesi* adlı eserinde miting gününü ve Lefkoşa'yı şu şekilde tasvir etmiştir:

“Köylere ve kentlere otobüs tutulması için haber salındı. Fakat ilk gelen yanıtlar şaşkıncıydı. Köyler ve kentler kendi otobüsleri, kendi araçlarıyla geleceklerini bildiriyorlar, araç gönderilmesini istemiyorlardı. Köylünün ve kentlinin bu son durumu memnuniyet vericiydi. Herkes kendi aracıyla ve kendi parasıyla katılacaktı 28 Kasım Mitingi'ne”

“Sabahın erken saatlerinde başlamıştı akın. Çok kısa bir süre içerisinde dolup taşıyordu Selimiye Meydanı. Bir bayram havası estirilmişti. Yalnız caddeler ve sokaklar değil, tümüyle dükkânlar evler Türk bayrakları, Atatürk'ün büyük boy resimleriyle donatılmıştı. Görülmemiş bir gün yaşıyordu Lefkoşa. Tarih boyunca böyle bir gün yaşamadığını söylersen doğrudu Lefkoşa için. Kadınıyla, erkeğiyle, çocuğuyla, bir başkaydı Lefkoşa o gün. Bu Enosis'e karşı, Lefkoşa'da düzenlenen ilk şuurulu mitingdi ve gerçekten çok güzel bir gündü.” (Mopalar, 2002, s. 344).

Miting KATAKve Kıbrıs Millî Türk Halk Partisi'nin birleşmesiyle kurulan Millî Türk Birliği tarafından düzenlenmekteydi. Ancak mitingin halka duyurulması ve köylerden katılımın sağlanmasında öğretmenlere de büyük görev düşmekteydi. Öğretmenler yalnız kendi bölgelerinde oturup kalmamışlar, semt semt bölge bölge dalaşmışlar ve halkı teşvik ederek, yapılacak mitingin anlamını onlara anlatmış, halkın katılımında önemli bir rol oynamışlardı (Mopalar, 2016, s.308).

Beklenen miting 28 Kasım 1948 Pazar günü saat 11' de başladı. İlk önce KATAK başkanı Avukat Fadıl Korkut mikrofon başına geldi. Daha sonra Kıbrıs Millî Türk Halk Partisi Genel Sekreteri Dr. Fazıl Küçük, Cemaat İşleri Komisyonu azasından Faiz Kaymak, yine azalardan Mehmet Dâna, Rauf R. Denктаş, Suphi Kenan, Dr. Nazif Denizer, Hoca Salih Efendi ve Kıbrıs Türk Çiftçiler Birliği Genel Sekreteri Kemal Deniz söz alarak heyecanlı birer konuşma yaptılar (Yeşilada, 24 Aralık 1948, s.11). Bütün konuşmacılar; ilhakın da muhtariyetin de Kıbrıs Türkünün mahvına

sebepl olacağına dikkat çekmişlerdir (Yaşın, 1997, s 318).

İngiliz idaresi döneminde Türkler tarafından düzenlenen bu ilk siyasi mitingde yapılan konuşmalarda, Kıbrıs'taki statükonun korunması istenmiş, İngiltere'nin Ada'dan ayrılması durumunda ise Kıbrıs'ın Türkiye'ye iade edilmesi gerektiğini vurgulamışlardır (İsmail, 1992, s.33). Böylece Kıbrıs Türkleri daha evvel olduğu gibi bundan sonra da barış ve sükün içerisinde yaşayabileceklerini belirtmişlerdir (Manizade, 1948, s.7). Türkiye'de yaşamakta olan ve öğrenimlerini Türkiye'de sürdüren Kıbrıslı Türklerin kurduğu "Kıbrıs Okullarında Yetişenler Cemiyeti" ve "Kıbrıs Türk Kültür Derneđi" temsilcileri de bu mitingde katılarak milliyetçi duyguları kabartan konuşmalar yapmışlardır (An, 2005, s.74).

28 Kasım Pazar günü düzenlenen büyük miting sonrasında Millî Parti Genel Sekreteri Dr. M. Fazıl Küçük; T.C. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye Başbakan Hasan Saka'ya İngiltere Başbakanı Mr. Attlee'ye Amerika Dışışleri Bakanı Mr. Marshall'a Anadolu Ajansına ve Kıbrıs Valisi'ne bir telgraf göndermiştir (Hür Söz, 30 Kasım 1948, s.1). Âdetâ tüm Dünya'ya ilan edilen bildiri niteliğinde olan telgraf aynen şöyle idi:

"28 Kasım1948 tarihinde Lefkoşa'da on beş bin Türkün yapmış olduğu Ayasofya mitinginde bir kere daha Kıbrıs Rumlarının Yunanistan'a İlhak ve Muhtariyet taleplerinin şiddetle reddedilmesi oy birliği ile kararlaştırılmıştır. Kıbrıs Türkleri İlhak ve Muhtariyetin tamamıyla Türklüğün mahvına sebep olacağına ve adanın asayişini bozacağına inanıyoruz" (Halkın Sesi, 30 Kasım 1948,s.1; Hür Söz, 30 Kasım 1948, s.1).

Kıbrıs Türk Toplumunun bağımsızlık mücadelesinde önemli bir gün olan 28 Kasım Mitingi'ne yaklaşık on beş bin Türk katılmıştır² (Halkın Sesi, 23 Kasım 1948, s.1; Hür Söz, 26 Kasım 1948, s.1). İlhak aleyhine düzenlenen bu büyük miting başarılı olmuş, böylece Kıbrıs Türkü sesini ve ilhak karşısındaki endişelerini coşkulu bir şekilde İngiltere'ye, bütün Dünya'ya ve özellikle Anavatan Türkiye'ye duyurmuştur. Anavatan Türkiye 1878'den beri Kıbrıs Türkü'nü unutmamıştı. Ancak Kıbrıs'ta düzenlenen bu mitingle beraber Türkiye Basını ve Kamuoyu Kıbrıs'a, Kıbrıs Türklerine ve Kıbrıs sorununa daha çok ilgi göstermeye başlamıştır.

²28 Kasım 1948'de düzenlenen Lefkoşa Selimiye(Ayasofya) Mitingi diğer bir ifade ile İlhak ve Muhtariyeti Protesto Mitingine katılımı Kıbrıs Türk Basını yaklaşık olarak 15 bin kişi olarak göstermektedir. Ancak Türkiye Basını 6 Bin Kıbrıs Türkünün katılımı ile mitingin gerçekleştiğini okurlarına duyurmuştur (Ulus Gazetesi, 29 Kasım 1948, s.1). Ayrıca bkz. (Tasvir, 29 Kasım 1948, s.1; Son Posta, 29 Kasım 1948, s.1)

Türkiye basınında 28 Kasım Kıbrıs Mitingi ile ilgili haberler yayımlanmış ve başta Ankara ve İstanbul olmak üzere İzmir, Konya, Adana gibi illerde mitingler düzenlenmiştir. Bu mitinglerde hâkim olan fikirler, Ada'nın gerçek sahibinin Türkler olduğu ve İngiltere'nin Kıbrıs'tan çekilmesi hâlinde, Ada'nın gerçek sahibi Türklere bırakılmalıydı.

Mitingi düzenleyen kişiler arasında yer alan Millî Parti Genel Sekreteri Dr. Fazıl Küçük; uzun süredir Kıbrıs meselesi ile ilgileniyor, Kıbrıs Türklerine önderlik yapıyordu. 28 Kasım mitingi liderlik konusunda Dr. Fazıl Küçük'ü daha da güçlendirmişti. Bir diğer önemli isim de Rauf Raif Denктаş'tır. Denктаş bu mitingde yaptığı konuşma ile adını ilk kez Kıbrıslı Türkler arasında duyurmuştur. Genç bir avukat olan Rauf R. Denктаş yaptığı konuşmada “Şayet İngiltere Kıbrıs'ı Yunanistan'a vermeye kalkışırsa o zaman biz silahlanıp dağa çıkar ve Yunanlılarla savaşıyoruz” deyince büyük bir alkış kopmuş ve bu sözler Kıbrıs Türkleri arasında günlerce konuşulmuştur (Yaşın, 1997, s.318). Rauf R. Denктаş'ın yıldızı 28 Kasım mitinginde yaptığı konuşma ile parlamıştır diyebiliriz.

Rauf R. Denктаş 28 Kasım gününü hatıralarında şöyle anlatmaktadır:

“Kasım 1948'de Selimiye Camiinin önündeki meydana tertiplenen büyük anti-Enosis mitinginde ilk kez halka hitap etmişim. İrticalen konuşmuştum. Heyecan yüklüydüm ve bu heyecanı halka iletebildiğimi hissediyordum. Yoğun alkışlar arasında kürsüden indim... Mitinge beklenenin çok üstünde bir halk kitlesi katılmıştı. O gün Dr. Fazıl Küçük'ün keyfine diyecek yoktu. Büyük bir imtihan verilmişti ve Türk Halkı bu imtihandan alınmışın akı ile çıkmıştı. Enosis'e hayır sesi ilk kez bu kadar güçlü bir ses olarak yükseliyordu” (Denктаş, 2008, s.120-121).

28 Kasım Mitinginin en büyük yararlarından biri de, Anavatan Türkiye Hükûmetleri'nin ve Türkiye kamuoyunun Kıbrıs konusunda bilinçlendirilmesini ve Kıbrıs Davasına sahip çıkma arzusunu tetiklemiş olmasıdır. Miting öncesinde Temmuz 1948 tarihinde Türkiye öğretmenlerinin adaya gerçekleştirdiği ziyaretten sonra öğretmenlerin ve beraberindeki gazetecilerin Kıbrıs davasını tanıtmaya yönünde âdeta seferber olmalarının ardından, 28 Kasım Mitingi'nin Dünya'da ve Türkiye'de ortaya çıkarttığı etki ve ilgi, Kıbrıs Davasının Türk Milletine anlatılmasına vesile olmuştur (Kamil Özkaloğlu, 28 Şubat 2011).

Bu miting ile Kıbrıs Türkleri aleyhlerine cereyan etmekte olan hareketleri protesto ve tel'in ederek önemli bir başarı elde etmiş, seslerini

bütün dünyaya ve özellikle İngiltere ve Anavatan Türkiye'ye duyurmuşlardır. Ancak mitingin ortaya çıkardığı olumlu havanın sürdürülebilmesi için, bu birlik ve beraberliğin devam etmesi, siyasi, kültürel ve özellikle ekonomik alanda ilerleme sağlamakla mümkün olabilirdi. Bunun bilincinde olan Kıbrıs Türkleri bu mitingle mevcut kurum ve kuruluşların bir araya gelişini fırsat bilerek, ilerleme ve kalkınma konusunda kararlı bir irade ortaya koymuşlardır (Berberoğlu, 17 Aralık 1948, s.1).

Türkiye'de öğrenim gören Kıbrıslı Üniversite öğrencileri de 28 Kasım Mitingini desteklemişlerdir. İstanbul'dan gönderdikleri; " 28 Kasım, 1948 Pazar günü, Lefkoşa'da binlerce Türkün iştirakiyle, Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını veya idaresinin yerli bir muhtar idareye devredilmesini şiddetle protesto ve İngiliz idaresinin adadan çekilmesi halinde Kıbrıs'ı eski sahibi Türkiye'ye iadesini talep zımında yapılan ve asil hislerimizin bir ifadesi olan muazzam mitingi, biz İstanbul'daki Kıbrıslı Üniversiteliler kalben desteklemekle bağlılığımız ve duyduğumuz heyecanı ifade etmek istiyoruz..." (Hür Söz, 4 Aralık 1948, s.1) içerikli mektup Kıbrıs Basınında yer almış, bu sevinç, birlik ve beraberlik duyguları bütün Kıbrıs Türklerini ortak idealler etrafında toplamaya başlamıştı.

1948'in siyasi gelişmeleri içerisinde Kıbrıs Türkleri, Türkiye'den gelen öğretmen kabileleri sayesinde seslerini Anavatan Türkiye'ye duyurmuşlardır. 28 Kasım Mitingi, Türk İşleri Komisyonu'nun toplantıları ve bu toplantılara katılanların sayısının giderek artması, bunları müteakiben Türkiye'deki gençliğin³ ve Türk basınının desteği Kıbrıs Türklerine güç katmıştır. Sayısı gün geçtikçe artan doktorlar, avukatlar, sanatkârlar ve ticaretle uğraşan Kıbrıslı Türkler gelecek için daha çok ümit kaynağı olmuştur.

Mitingi tertip eden komisyon; Kıbrıs Rumlarının olumsuz yönde yapabileceği propagandalara karşı Miting görüntülerini kaydettirip, Kıbrıs dışındaki ülkelerin sinema salonlarında da belgesel olarak gösterimini kararlaştırmıştı (Halkın Sesi, 23 Kasım 1948, s.1). Böylece Kıbrıs Türklerinin haklı sesi, gür sesi bütün dünyaya duyurulacaktı. Ancak 28 Kasım Mitingi ile ilgili Belgesel düşüncesi hayata

³ Türkiye'de üniversite öğrencileri 25 Aralık 1948'de Ankara'da ilhak karşıtı bir miting yapmış, Yunanistan'da ise üniversite öğrencileri derslerini boykot edip 29 Ocak'ta karşı gösteriler yaparak Enosis'i savunmuşlardır. (Armaoğlu, 1963, s.10; İsmail, 2000, s.316)

geçirilememiştir⁴

Mitingde yapılan ateşli ve kararlı konuşmalarda Türk halkının sonuna kadar Enosis'e karşı çıkacağı adanın statüsü değişecekse eski sahibi olan Türkiye'ye verilmesi gerektiği vurgulanmıştı. Ne var ki Rumlar Türk Halkının tepkisinden gerekli dersi almaz ve Enosis için bir plebisit yapmak üzere hazırlıklara başlamışlardır. Bunun üzerine Kıbrıs Türkleri ikinci bir miting düzenleme kararı alırlar. Rumların bu faaliyetlerine karşılık Kıbrıs Türkleri 11 Aralık 1949'da ikinci kez Ayasofya (Selimiye) mitingini düzenlemişlerdir (İsmail, 2000, s.324).

Bu ikinci mitingde de 28 Kasım mitinginde olduğu gibi, Adanın Yunanistan'a ilhak edilmesi hakkındaki Rum istekleri protesto edilmiştir. İlhak gerçekleştiği takdirde Kıbrıs'a ekonomik buhran, ırki ve sosyal kargaşa dâhil iç savaş geleceğine ve bu surette adanın ve Ortadoğu'nun barış ve sükûnunu bozacağına dikkat çekmişlerdir. İngiltere adadan çekilecekse adanın eski sahibi, en yakın komşusu ve adayı en iyi şekilde muhafaza edecek olan Türkiye'ye iade edilmesini talep etmişlerdir (İsmail, 2000, s.324).

Sonuç:

28 Kasım Mitingi Kıbrıs Türkleri için bir dönüm noktası olmuştur. Bu miting ile Kıbrıs Türkleri seslerini hür Dünya'ya duyurmaya başlamış, Enosis'e karşı mücadele kararlılığını ortaya koyarak, Yeşil Ada Kıbrıs'ta Türklerin de var olduğunu göstermiştir. 28 Kasım mitingini ile Kıbrıs Türkleri Ada'nın İngiltere'nin elinden çıkması durumunda eski ve tabii sahibi Türkiye'ye katılmasını savunmuşlardır. Ancak bu şekilde barışın ve sükûnun sağlanabileceğini ve bu durumda en tabii hakları olduğunu Dünya'ya ilân etmişlerdir. Bu mücadele de Türkiye'nin de desteğini alan Kıbrıs Türkleri milli birlik ve beraberliklerini sağlayarak; siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda ilerleme gayreti içerisinde olmuşlardır. 28

⁴Konu ile ilgili İstiklal Gazetesi Okuyucu Mektupları köşesinde bir okurun sorusu şöyle yayımlanmıştır: “Hatırlardadır ki, 28 Kasım 1948 tarihinde bütün adaya şamil olmak üzere Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını protesto eden muazzam bir miting yapmıştık. Yine bildiği gibi, bu miting filme alınmış ve temizlenip seslendirilmek üzere Türkiye'ye gönderilmişti. Maalesef aradan iki yıl kadar uzun bir zaman geçtiği halde, bu filmi hiçbir sinemada seyredemedik. Acaba sebebi nedir?” (İstiklal Gazetesi, 12 Eylül 1950, s.2).

Kasım mitingi hem Kıbrıs'ta hem de Türkiye'de daha sonra yapılacak olan mitinglerin de başlangıcı olmuştur. Ayrıca Dr. Fazıl Küçük ve Rauf R. Denktaş'ın Kıbrıs Türk Toplumundaki liderliklerinde de 28 Kasım mitinginin önemli bir yeri olduğu söylenebilir.

Kaynakça

I. Dergi ve Gazeteler:

- Ateş, 5 Mart 1947, Sayı: 133, s.1
Halkın Sesi, 30 Kasım 1948, Yıl: 7, Sayı: 1814, s.1
-----, 23 Kasım 1948, Yıl: 7, Sayı:1808, s.1
-----, 26 Kasım 1948, Yıl: 7, Sayı:1811, s.1
-----, 28 Kasım 1948, Yıl: 7, Sayı: 1813, s.1
-----, 1 Aralık 1948, Yıl: 7, Sayı: 1815, s.1
Hür Söz, 26 Kasım 1948, Yıl: 3, Sayı: 726, s.2
-----, 27 Kasım 1948, Yıl: 3, Sayı: 727, s.1
-----, 30 Kasım 1948, Yıl: 3, Sayı: 729, s.2
-----, 4 Aralık 1948, Yıl: 3, Sayı: 733, s.1
İstiklal, 12 Eylül 1950, Yıl:1, Sayı: 267, s.2
Kadın Gazetesi, 23 Ağustos 1948, Yıl:2 Sayı: 70, s.1
Son Posta, 29 Kasım 1948 Yıl: 19, Sayı:5637+946, s.1
Tasvir, 29 Kasım 1948 Yıl: - , Sayı: 1200, s.1
Ulus, 29 Kasım 1948 Yıl: 29, Sayı: 9841, s.1
Yeşilada, 24 Aralık 1948, Cilt: 1, Yıl: 1, Sayı: 2, s. 10-11

I. Telif ve Tetkik Eserler, Makaleler:

- An, A. (2005). Kıbrıs'ta Fırtınalı Yıllar (1942-1962), Galeri Kültür Yayınları, 2. Bas., Lefkoşa
Angelos, K. (2003). Kıbrıs Sorunu: 2. Dünya Savaşı'ndan Annan Planına
Çev: Stefo Benlisoy, Kıbrıs Dün ve Bugün, Der, Masis Kürkçügil, İthaki Yay., İstanbul, 2003
Armaoğlu, F. (1963). Kıbrıs Meselesi (1954-1959) Türk Hükûmeti ve Kamu Oyunun Davranışları, 1. Bas., Ankara
Berberoğlu, A.M. (1948). "Mitingden Sonra Kalkınma Programı", Halkın Sesi Gazetesi, 17 Aralık, Yıl: 7, Sayı:1829, s.1

-
- Denktaş, R. R. (2008). Kıbrıs: Elli Yılın Hikayesi, Akdeniz Haber Ajansı Yayınları, I. Bas., Mart, s.120-121
- İsmail, S. (1992). 150 Soruda Kıbrıs Sorunu, Kastaş Yayınları, İstanbul
- İsmail S. (2000). Kıbrıs Sorununun Kökleri- İngiliz Yönetiminde Türk-Rum İlişkileri ve İlk Türk-Rum Kavgaaları, Akdeniz Haber Ajansı Yay, K.K.T.C.
- Kızılyürek, N. (2002). Milliyetçilik Kısacasında Kıbrıs, İletişim Yay., İstanbul
- Küçük, Dr. F. (2000). 1821'den Bu yana Kıbrıs Türkünün Bilinmeyen Tarafları, Gösterdiği Kahramanlıklar, Türklüğün Gurur ve Şerefini Koruma Mücadeleleri, Yay. Haz.: Altay Sayıl, Dr. Fazıl Küçük Vakfı Yayınları, Lefkoşa
- Manizade, D. (1948). "Kıbrıs Mitinginin Manası ", Yeşilada Dergisi, 24 Aralık 1948, Cilt: 1, Yıl: 1, Sayı: 2, s. 7
- Mopalar, H.A. (2002). Kıbrıs Güncesi-40 Yılın Anıları- Galerî Kültür Yayınları, 1. Bas., Lefkoşa- Kıbrıs
- Mopalar, H. A. (2016). Aslar- Bir Devre Adını Yazanlar (1987), Yay. Haz.: Ahmet Necati Özkan, Necati Özkan Vakfı Yayınları
- Özkaloğlu, K. (2011). "28 Kasım 1948 Mitingi", www.Kkctsonsuzadek.com., Erişim , 28 Şubat 2011
- Yaşın, Ö. (1997). Nevzat ve Ben, Cilt: I, Yeşilada Yayınları, İstanbul

Ekler

1- 28 Kasım Mitingi ile ilgili görüntü

Üstte: 28 Kasım mitinginde Avukat Rauf R. Denктаş mikrofon başında
Yanda: Lefkoşa'nın tanınmış fotoğrafçısı M. Fevzi Akarsu tarafından çekilmiş fotoğrafta 28 Kasım mitingine katılan yaklaşık 15.000 Türk iki farklı noktadan görünüyor.
(Halkın Sesi, 1 Aralık 1948, s.1)

2- 28 Kasım Mitingine Halkın davet edildiği Gazete ilanları

(Hür Söz, 27 Kasım 1948, s.1) (Hür Söz, 26 Kasım 1948, s.2)

3- Miting Manzaraları

(Hür Söz, 30 Kasım 1948, s.1)

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Toplu, G. (2016). Kıbrıs Türklerinin Bağımsızlık Mücadelesinde Bir Dönüm Noktası "28 Kasım 1948 Mitingi", *OPUS – Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(11), s.689-702.